

Van Plan Delft naar Stanislasteam, bezinningsdagen en Ignatiaanse pedagogiek

Bert ten Berge sj: Voordracht bij afscheid van Jezuiten van Delft, 16 november 2017

Secularisatie en Plan Delft

41 jaar geleden, in september 1976, kwam ik hier als docent biologie op school. Bij zijn jaarlijkse visite vroeg ik aan de toenmalige provinciaal, Hans van Leeuwen: wat is nu eigenlijk mijn opdracht? Wat is de bedoeling dat ik hier biologie geef? Die onzekerheid over mijn zending hing samen met de secularisatie. Er heerste op school een antikatholieke stemming. Veel docenten die thuis als kind de dwang van de zondagsplicht hadden ervaren, hadden zich van de kerk losgemaakt. Praten over de katholieke identiteit van de school werd een taboe. Ik liep een beetje schichtig op school rond, durfde nauwelijks een revers-kruisje te dragen. Pater van Leeuwen kaatste de bal terug en zei: het is nou juist jouw opdracht om samen met je medebroeders die vraag te beantwoorden.

Zijn opvolger, pater Gregory Brenninkmeijer, ging in deze lijn verder. Hij liet in 1985 Dries van den Akker uit Groningen en Peter de Ruiter en Joost van Heijst uit den Haag naar Delft verhuizen en wilde dat de Delftse jezuïeten met nog twee paters uit Den Haag en uit Zeist regelmatig bijeen zouden komen rond de vraag: "hoe kunnen wij de evangelische boodschap verstaanbaar maken voor een gesecculariseerde jeugd?" Deze opdracht heette Plan Delft.

De jezuïeten van Plan Delft bleken het oneens over de aanpak. Sommigen wilden alleen vanuit eigen ervaring vertrekken, anderen hadden een meer studieuze aanpak voor ogen. Uiteindelijk bleef er een kleine groep over, die onder leiding van Stef van der Grinten literatuur bestudeerde rond het thema 'Wat is er met onze cultuur aan de hand en met de name bij jongeren?' om van daaruit tot een antwoord te komen op de vraag van de Provinciaal.

In oktober 1988 verscheen het rapport Plan Delft met als voornaamste conclusie: Wij moeten op school niet met het evangelie aankomen, maar ons bescheidener opstellen en alles, waarin wij de werking van de H. Geest zagen, ondersteunen. Alleen wanneer men ons ernaar zou vragen, zouden wij onze motivatie vanuit het evangelie toelichten. Zo nam ik als lid van de Vredeswerkgroep deel aan protestdemonstraties tegen het plaatsen van kernraketten in Woensdrecht. Alleen als men mij vroeg waarom ik meedeed, zei ik iets over de geweldloze liefde van Jezus. Deze houding was bevrijdend voor ons. Wij mochten in de schoolgemeenschap onderduiken en dienstbaar zijn, zonder tegen wil en dank het religieuze te moeten benadrukken.

Onze eigen spiritualiteit

Zes jaar later, in 1994, kwamen Ben Stoffels en Ben Frie onze gemeenschap versterken. Frits Wobbe was overste. Op 13 november kwam voor het eerst de Spiegelgroep bijeen. Dat was een groep van mensen die wij kenden, die een bepaalde maatschappelijke functie uitoefenden en met ons meedachten over de prioriteiten van ons apostolaat. Peter Kempen, de toenmalige rector van de school, was lid van die Spiegelgroep en drong er bij ons op aan om meer met onze eigen spiritualiteit voor de dag te komen. Dat sloot goed aan bij nieuwe initiatieven van onze gemeenschap.

Ben Frie wilde namelijk een nieuwe inhoud geven aan ons Stanislashuis. Wij waren vooral gericht op de school en assisteerden in de parochies. Maar Ben zag in ons huis de mogelijkheid van een spiritueel centrum, buiten schoolverband. Zo organiseerde hij de Geestelijke Oefeningen in het dagelijkse leven voor mensen op zoek naar God in hun leven.

Als follow-up voor deze retraitanten organiseerde hij de geleide zaterdagmeditaties, die later voor iedereen werden opengesteld. Daartoe werd de kapel gerenoveerd, zodat er een meditatiëkring ontstond was, waar nu ook nog de klassenvieringen dankbaar gebruik van maken. Bovendien haalde hij een muur weg uit de kloostergang, zodat er een conferentiezaaltje ontstond voor cursussen over de Ignatiaanse spiritualiteit. Ook begon Ben met een aanbod van gebedsweken in parochies. Toen Ben in 1999 onze community verliet, gingen wij met de door hem ontwikkelde activiteiten door.

Stanislasteam

Bij het nagesprek van de zaterdag meditatie waren gespreksleiders nodig en bij de gebedsweken persoonlijke begeleiders. Daar ligt het begin van het Stanislasteam, dat voor het eerst bijeenkwam op 19 mei 2009; de uitnodigingsbrief is ondertekend door Alice Withaar, toen al. Het Stanislasteam heeft tot nu toe gefunctioneerd. De groep bestond de laatste jaren uit drie jezuïeten en 12 leken, die inmiddels gevormd waren in de Ignatiaanse spiritualiteit; een groep die jaarlijks een rijk spiritueel aanbod verzorgde, dat bij de meesten van u bekend is. Ik zal aan het eind van mijn verhaal iets zeggen over de voortgang van het Stanislasteam. Het door Ben Frie gelanceerde en later door het Stanislasteam behartigde expliciete spirituele aanbod kun je dus zien als een eerste aanvulling, misschien zelfs correctie op het verborgen leven dat Plan Delft aan de jezuïeten op school voorstelde.

Bezinningsdagen voor docenten en medewerkers

Maar terug naar de Spiegelgroep van 1994. Peter Kempen had zijn vraag aan ons om meer met onze eigen spiritualiteit voor de dag te komen zeker niet alleen bedoeld voor buiten de school, maar juist ook daarbinnen. Daar sloten twee initiatieven bij aan: de organisatie van bezinningsdagen voor ons personeel en de introductie van de Ignatiaanse pedagogiek.

In de jaren 80 mochten docenten en medewerkers van onze school in kleine groepjes deelnemen aan het Colloquium in Drongen in Vlaanderen. Dat waren tweedaagse bezinningsdagen voor het personeel van de 7 Vlaamse jezuïetencolleges. De methode was gebaseerd op die van Marriage Encounter. Docenten van onze school die op vrijwillige basis deelnamen, kwamen er steeds dankbaar van thuis. Maar de Vlaamse docenten, die verplicht aan het colloquium deelnamen, waren niet altijd positief. Mede daarom stopte het colloquium in Vlaanderen. Zouden wij zelf het colloquium in Nederland kunnen organiseren?

In 1996 werd ik bij het Steenwijkinitiatief van de fraters van Tilburg betrokken. Zij wilden hun voormalige noviciaat, huize 'Steenwijk' in Vught, herbouwen tot een spiritualiteitscentrum o.a. voor het onderwijs. Ze vroegen mij een pilot te organiseren op het Stanislas, om te zien of er een aan docenten aangepast programma te maken was en of er klandizie voor was. Zo ging een groep van 25 docenten van het brede Stanislas voor het eerst op bezinning in Berne-Heeswijk met Ben Frie en Petra Houtman als programmamakers en begeleiders, terwijl ik voor de organisatie zorgde. Op die eerste keer volgden jaarlijks andere groepen. Na een paar jaar stopten beide begeleiders en toen hebben Frits Wobbe, Dries van den Akker en ik het stokje overgenomen en verschillende programma's geschreven en gegeven aan groepen van het Stanislas en van andere scholen in Nederland, met name in Limburg. Toen Frits als overste naar Nijmegen vertrok, werd hij door Mary van Veldhoven als begeleider opgevolgd.

M.a.w. een bezinnings-aanbod als duidelijke tweede aanvulling t.o.v. het ondergedoken leven dat Plan Delft voorstelde. Toch is de inhoud van die bezinningsdagen door Plan Delft gekleurd. Het evangelie is daarbij niet het uitgangspunt, maar de vraag 'wie ben ik als mens in de uitoefening van mijn beroep?'

Het is verheugend dat Ilse Dekker, Anne Mieke Huijsmans en Stefan Bom met deze bezinningsdagen zijn verdergegaan met weer nieuwe programma's, die gebaseerd zijn op de Ignatiaanse pedagogiek en een nog grotere diepgang hebben, dan wij ooit hebben aangedurfd. Hoogste tijd om het te hebben over die Ignatiaanse pedagogiek

Ignatiaanse pedagogiek

In 1988 verschenen vanuit Rome de 'Karakteristieken van de jezuïetenopvoeding', een boekje met pedagogische principes die waren ontleend aan het evangelie van Jezus en de Geestelijke Oefeningen van Ignatius. Dit boekje was te hoog gegrepen voor onze leraren met hun allergie voor een te uitdrukkelijk geloof en kerk. Maar in 1994 kwam er een aanvulling 'Het Ignatiaans pedagogisch paradigma' met als pedagogisch doel 'heel de mens' en als methode de trits van ervarend leren, reflectie en een op die reflectie gebaseerd handelen. Dat geschrift sloot veel dichter aan bij het lesgebeuren.

Toen onze school evenals het CLD in schooljaar 1998-1999 het 50jarig bestaan vierde, mocht ik één van de drie sprekers zijn op een jubileumcongres voor het personeel van beide scholen. Mijn lezing heette: 'Kansen en klippen van de Tweede Fase vanuit het gezichtspunt van de Ignatiaanse pedagogiek'. De lezing genoot een goede ontvangst en werd in het tijdschrift Streven gepubliceerd. Kort daarna, in 2000, werd Fons Loogman de nieuwe rector van de school en hij vond in mijn artikel de inspiratie om de Ignatiaanse pedagogiek als basis te kiezen voor de vormgeving van de christelijke identiteit.

Het college bestond inmiddels uit 5 locaties en Fons Loogman kreeg de locatie-directeuren mee in zijn sympathie voor de Ignatiaanse pedagogiek. Geïnspireerd door voorbeelden die mij werden aangereikt door JECSE, het verband van jezuïeten- colleges in Europa, begonnen we heel geleidelijk met activiteiten die voeding gaven aan de Ignatiaanse pedagogiek, zoals een bezinningsdag voor nieuwe docenten, en voor 2ejaars docenten, terwijl de tweedaagse bezinningsdagen voor oudere docenten doorgingen. Op elke locatie werd een werkgroepen identiteit opgericht om initiatieven te ontwikkelen op het gebied van reflectie onder docenten, leerlingen en ouders en om zorg te dragen voor vieringen en sociale acties. Er werden studiemiddagen voor locatie-teams georganiseerd, met name over de dynamiek van ervaring-reflectie-actie. Secties werden geïnterviewd over de kansen tot reflectie in de vakken. Bij de secties natuurwetenschap van deze locatie werd de reflectie een vast onderdeel van het profielwerkstuk, waarbij leerlingen beschreven wat het onderzoek voor hen betekend had. Ik spreek van 'we'. Dat waren Frits, Dries en ik samen met identiteit-betrokken lekendocenten van de locaties.

Brochure

Bij al die activiteiten op school bleven we voorzichtig wat betreft de religieuze dimensie van de Ignatiaanse pedagogiek. Tot Dries van den Akker zich geroepen voelde om – rekening houdend met de gevoeligheid van onze docenten - toch de religieuze grondbeginselen van de Ignatiaanse Pedagogiek te expliciteren. En zo ontstond de door inhoud en lay-out opmerkelijke groene brochure (16 maart 2011).

In Vlaanderen ging men nog een stap verder door de Ignatiaanse pedagogie in tien bewegingen uiteen te zetten en deze ten funderen in de Geestelijke Oefeningen van Ignatius. Dit jaar is de Vlaamse brochure in het Engels vertaald door Johan Schmal (die hier aanwezig is).

Samenvatting en besluit

Als aanvulling op de bescheiden opstelling die bepleit werd door Plan Delft heb ik drie bewegingen beschreven, die van het Stanislasteam buiten de school en die van bezinningsdagen voor leraren en van de Ignatiaanse pedagogiek binnen de school. Alle drie bewegingen gaan door ondanks de afwezigheid van jezuïeten.

Het Stanislasteam heeft zichzelf in juni opgeheven, maar uit de leden hebben zich twee nieuwe groepen gevormd; één om door te gaan met geestelijke begeleiding en een andere om verder te gaan met de zaterdagmeditaties. Deze ontwikkeling is voor ons bijzonder verheugend.

Ook de bezinningsdagen en de Ignatianse pedagogiek gaan verder onder leiding van Ilse Dekker. In januari 2012 nam zij de aansturing van mij over. Zij is nu moderator identiteit van de hele school en gedelegeerde van pater Provinciaal naar JECSE en doet dat met een onvermoeibare inzet en inspiratie, wat ons met dankbaarheid vervult. Zij coördineert de werkgroepen identiteit op onze 6 locaties, van mensen die met geloof en moed initiatieven nemen om de identiteit handen en voeten te geven.

Wij mogen zien hoe onze opvolgers de identiteit nog beter behartigen dan wij dat deden. Er zijn zaken waar wij nooit aan toe gekomen zijn, zoals een pelgrimstocht voor leerlingen en een Taizé-reis, jaarlijks georganiseerd door Anne Mieke Huijsmans, coördinator van de werkgroep identiteit van deze locatie en ook 'een kei'. Verder zijn er nu ook bezinningsdagen voor leerlingen, en wel van de 3e klassen in het kader van hun profielkeuze. Er is een jaarlijkse inspiratie-dag voor de leden van de werkgroepen identiteit, waar ook de locatiedirecteuren en de regiodirecteur bij aanwezig zijn en af en toe is er een identiteitscongres voor heel ons personeel, zoals nu gepland op 8 januari, als wij officieel afscheid nemen van de school.

Kortom, met grote dankbaarheid nemen we afscheid en wensen onze opvolgers van harte inspiratie en Gods zegen toe.